

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ

SOME ISSUES OF IMPROVING THE SERVICE IN THE NATIONAL POLICE

Король К.С., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Наукова стаття присвячена питанням удосконалення проходження служби в Національній поліції.

Автор наголошує, що порядок проходження служби в Національній поліції має свої особливості, при цьому його вдосконалення триває дотепер. Одним із останніх пропозицій щодо вдосконалення порядку проходження служби в Національній поліції є пропозиції, викладені в Проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо проходження служби в поліції», який розроблений Національною поліцією та представлений для обговорення. Аналіз положень Проекту дає змогу автору висловити власні пропозиції щодо його вдосконалення.

Зроблено висновок, що автори Законопроекту дублюють положення частини 1 статті 74 Закону України «Про Національну поліцію» щодо можливості зарахування на навчання до вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання громадян України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років, у статті 49. Акцент у запропонованій нормі пропонується зробити на тому, що зарахування на денну форму навчання за державним замовленням до закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, є фактом прийняття громадян України в поліцію.

Запропоновано визначити в змісті статті 74 Закону України «Про Національну поліцію» верхню вікову межу вступу на службу в поліцію, наприклад, 30 років.

Висловлена позиція щодо недоцільності запровадження служби капеланів у структурі Національної поліції України, проте в американському форматі позаштатної допомоги поліцейським і громадянам капелани можуть виконувати завдання щодо надання духовної та психологічної підтримки на волонтерських засадах.

Зроблено висновок про динамічність процесу проходження служби в поліції, про постійний розвиток напрямів удосконалення поліцейської діяльності відповідно до світових стандартів. Оновлення правових засад діяльності Національної поліції й удосконалення механізмів реалізації покладених на поліцейських завдань і функцій визнано в роботі позитивним. Визначено перспективи подальших наукових досліджень, які мають стосуватися розвитку внутрішньої діяльності Національної поліції шляхом комбінації зарубіжного досвіду правоохоронних органів і традицій вітчизняного правозастосування.

Ключові слова: Національна поліція, проходження служби, вимоги до кандидатів, конкурс на посаду, гарантії діяльності, службове сумісництво.

The scientific article is devoted to the issues of improving the service in the National Police.

The author emphasizes that the procedure of service in the National Police has its own peculiarities, and its improvement continues to this day. One of the latest proposals to improve the procedure of service in the National Police are the proposals set out in the draft Law of Ukraine "About Amendments to Certain Laws of Ukraine on Service in the Police", which was developed by the National Police and submitted for discussion. Analysis of the provisions of the project allows the author to make suggestions to the authorities on its improvement.

It is concluded that the authors of the bill duplicate the provisions of Part 1 of Article 74 of the Law of Ukraine "About the National Police" on the possibility of enrollment in higher education institutions with specific conditions of education of citizens of Ukraine, which as of December 31 will be 17 years in Article 49. In the proposed norm it is proposed to make the fact that enrollment in full-time education by state order in higher education institutions with specific training conditions that train police officers is a fact of admission of Ukrainian citizens to the police.

It is proposed to define in the content of Article 74 of the Law of Ukraine "About the National Police" the upper age limit for service in the police, for example 30 years.

The position on the inexpediency of introducing the service of chaplains in the structure of the National Police of Ukraine, but in the American format of freelance assistance to police and citizens, chaplains can perform tasks of providing spiritual and psychological support on a volunteer basis.

The conclusion is made about the dynamics of the process of service in the police, about the constant development of areas of improvement of policing in accordance with international standards. Updating the legal framework of the National Police and improving the mechanisms for implementing the tasks and functions assigned to the police is recognized as positive. Prospects for further research to develop the internal activities of the National Police through a combination of foreign experience of law enforcement agencies and traditions of domestic law enforcement have been identified.

Key words: National police, service, requirements to candidates, competition for a position, guarantees of activity, part-time service.

Актуальність теми наукової статті зумовлена значенням державної служби як інституту адміністративного права, що регулює суспільні відносини в різних сферах державного управління, у тому числі правоохоронній. Сучасні процеси реформування українського суспільства та державних органів України значною мірою вплинули на саме суспільство й державу. Водночас успішне формування суспільних відносин у громадянському суспільстві залежить від ефективного функціонування всіх гілок влади, у тому числі виконавчої. При цьому важлива роль надається точній реалізації нормативно-правових актів, а також діяльності службовців, які керуються основними принципами державної служби.

Постановка проблеми. З 2014 року спостерігається оновлення нормативно-правової бази діяльності Національної поліції України. Важливим елементом такої діяльності є проходження служби. Це тривалий процес, що починається з моменту вступу на службу в поліцію,

а закінчується з моменту завершення служби в поліції. Порядок проходження служби в Національній поліції має свої особливості, при цьому його вдосконалення триває дотепер.

Одними з останніх пропозицій щодо вдосконалення порядку проходження служби в Національній поліції є пропозиції, викладені в Проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо проходження служби в поліції» [1], який розроблено Національною поліцією та представлено для обговорення. Аналіз положень Проекту дає змогу висловити власті пропозиції щодо його вдосконалення.

Стан дослідження проблеми. Особливості діяльності поліції (міліції) завжди були предметом наукового інтересу вітчизняних учених-адміністративістів. Безпосередньо питанням проходження служби в Національній поліції присвячені роботи Р.Г. Ботвінова, С.Г. Брателя, В.А. Глуховері, О.Г. Комісарова, С.Ф. Константінова,

І.С. Кравченко, О.В. Кузьменко, Д.Л. Лемеша, М.В. Лошицького, Р.В. Миронюка, Т.П. Мінки, І.Д. Пастух, М.В. Плугатиря, В.Д. Суценка й багатьох інших.

Проте з урахуванням змісту Законопроекту й необхідності його наукового дослідження обрана тема наукової статті вбачається актуальною.

Мета наукової статті – на підставі аналізу Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо проходження служби в поліції» звернути увагу на дискусійні питання вдосконалення проходження служби в Національній поліції та запропонувати шляхи вирішення.

Виклад основного матеріалу. Специфіка служби в Національній поліції полягає в значних психічних і фізичних навантаженнях, підвищеній відповідальності за результати службової діяльності, швидкості мобілізації та відновлення працездатності в порівняно короткі проміжки часу. За таких умов готовність поліцейського, особливо нещодавно прийнятого на службу, до виконання професійних обов'язків оцінюється рівнем набутих і закріплених у процесі адаптації професійних знань, умінь і навичок, психологічної впевненості у своїх силах, а також об'єктивною самооцінкою, схильністю до постійного самовдосконалення, умінням долати труднощі та інтегруватися в моральну атмосферу службового колективу.

Нині з метою зміцнення кадрового потенціалу Національної поліції керівництвом МВС України застосовуються певні заходи, спрямовані на вдосконалення системи проходження служби поліцейськими. Одним із таких заходів є розробка та представлення для публічного обговорення Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо проходження служби в поліції» [1].

Розглянемо окремі моменти Проекту, які видаються дискусійними, і висловимо власний погляд на запропоновані положення.

По-перше, автори Законопроекту пропонують доповнити частину 1 статті 49 Закону України «Про Національну поліцію» [2] абзацом 2 [1]. Аналіз запропонованої норми дає зробити висновок, що пропозиція Законопроекту дублює положення частини 1 статті 74 Закону України «Про Національну поліцію» «Підготовка поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання» [2], яка визначає таке: до вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років. З огляду на вказане, пропонуємо залишити зміст уже чинної норми, яка дає змогу вступати на службу в поліцію особам молодше 18 років у визначених випадках.

Зміст абзацу 2 частини 1 статті 49 Закону України «Про Національну поліцію» [2] дає змогу зробити висновок, що до служби в поліції належить навчання у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, що має значення для обчислення стажу служби в поліції.

Пропонуємо також виключити фразу «які відповідають вимогам, визначеним цим Законом», адже до вимог до вступу у вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, визначені МВС України, також відносяться загальні вимоги, що висуваються до осіб, які бажають вступити на службу в поліцію. Крім того, сам факт зарахування до вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання – це старт проходження служби в поліції, курсант вважається поліцейським, а тому логічним є те, що така особа відповідає загальним вимогам, які висуваються до поліцейських.

Тобто зміст абзацу 2 частини 1 статті 49 Закону України «Про Національну поліцію» пропонуємо залишити таким: «На службу в поліції приймаються громадяни України, зараховані на денну форму навчання за державним замовленням до закладів вищої освіти зі специфічними умо-

вами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських».

Водночас І.С. Кравченко також доречно звертає увагу на те, що законодавець, передбачивши нижній віковий критерій прийняття на службу в поліцію, не передбачив верхню вікову межу [3]. З огляду на сказане, більш доречним вважаємо визначити в змісті статті 74 Закону України «Про Національну поліцію» таку верхню вікову межу вступу на службу в поліцію, наприклад, 30 років, що є доречним, зважаючи на те що граничний вік перебування на службі становить 55 років (для полковників і генералів поліції – 60 років) [2]. Тобто з моменту вступу на службу в поліцію в 30 років особа зможе прослужити 25–30 років та отримати пенсію.

Другим моментом, на який ми хотіли звернути увагу, є гарантії професійної діяльності поліцейського. Зокрема, автори Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо проходження служби в поліції» [1] пропонують доповнити статтю 62 Закону України «Про Національну поліцію» [2] частиною 12 такого змісту: «Для забезпечення реалізації права на свободу віросповідання, надання душпастирської опіки та задоволення релігійних потреб в органах поліції може утворюватися служба капеланів, Положення про яку затверджується Міністерством внутрішніх справ України». Подібне утворення вже функціонує в підрозділах Національної гвардії України [4], а тому не є новим для українських правоохоронних органів.

Але, на наш погляд, можливість утворення в органах поліції служби капеланів не є доречною в умовах чинного законодавства та практики його застосування.

Стаття 35 Конституції України [5] прямо вказує, що «кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність» [5]. Тобто мова в Конституції України першочергово йде про те, що в складі поліції можуть бути люди з різними поглядами на релігію. Якщо капелан на службі в Національній поліції буде належати до певної релігії, така обставина може обмежувати свободу віросповідання осіб, які належать до інших конфесій, хоча Конституція України конкретно визначає, що обмеження права на свободу світогляду й віросповідання можливе лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я та моральності населення або захисту прав і свобод інших людей [5].

Крім того, церква й релігійні організації на конституційному рівні відокремлені від держави [5], а отже, і від державних органів, зокрема поліції, яка представляє волю держави. Це твердження своїм змістом указує на те, що церква та релігійні організації (або їх представники) не можуть бути державними органами, виконувати волю держави (як це здійснюють поліцейські). Церква та релігійні організації можуть лише взаємодіяти з державними органами, надавати посильну допомогу.

Ми погоджуємося саме з таким форматом взаємодії церкви та релігійних організацій з Національною поліцією. На підтвердження своєї думки наведемо досвід розвинутої демократичної держави США, інститут капеланів у якій функціонує не одне століття.

Капелан у США – це священник, прикріплений до певної установи, державної чи недержавної структури. Наприклад, шпиталь, школа, військовий підрозділ, пожежна частина, університет, парламент, в'язниця тощо. Зазвичай це священники (пастори, дякони тощо) з різних християнських конфесій, але сьогодні в цьому немає обмеження й також служать юдеї, мусульмани та представники інших вірувань [6].

Службу капеланів у поліції США можна назвати служінням присутності. Вони надають духовну та психологічну підтримку поліцейським. Капелани просто присутні

в органі або підрозділі поліції, спілкуються з особовим складом, заявниками, правопорушниками. Поліцейські їх знають, спілкуються регулярно на повсякденні теми, але в разі необхідності можуть звернутися за допомогою та підтримкою в критичний момент. Капелани відповідають на дзвінки поліцейських, проводять тренінги, прибувають на виклик поліцейських у разі потреби. У деяких відділах з дозволу начальства проводять клас з вивчення Біблії чи молитву, але в неробочий час. Зазвичай капелан – це позаштатний співробітник чи співробітник резерву поліції, тобто він не отримує зарплати, але й не перебуває постійно на службі [6].

Ще одним фактором, який підтверджує думку про недоречність запровадження підрозділів капеланів у Національній поліції, є те, що провідною ідеєю реформи МВС України 2014 року є зменшення чисельності особового складу Національної поліції, уникнення дублювання функцій органів і підрозділів Національної поліції [7]. Тому нагадаємо, що підрозділи психологічного забезпечення поліцейських уповноважені надавати психологічну допомогу в разі потреби [8], тобто ту допомогу, яку мають надавати капелани в подальшому.

Підсумовуючи, висловимо власну позицію щодо нецільності запровадження служби капеланів у структурі Національної поліції України, проте в американському форматі позаштатної допомоги поліцейським і громадянам капелани можуть виконувати завдання щодо надання духовної та психологічної підтримки на волонтерських засадах.

Третім аспектом нашої уваги є пропозиції щодо вдосконалення питань службового сумісництва поліцейських. Автори Законопроекту внесли зміни до норм Закону України «Про Національну поліцію», автоматично скопіювавши положення абзацу 1 частини 1 статті 25 Закону України

«Про запобігання корупції» [9]. Ця норма, визначаючи обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, забороняє визначеному колу осіб, до якого входять і поліцейські, займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Проте логіка мислення дає змогу зробити висновок, що поліцейські, навіть маючи медичну освіту, не зможуть повноцінно займатися оплачуваною медичною практикою в позаробочий час. Надавати першу домедичну, а може, і медичну допомогу (за наявності відповідної освіти) – так, а оплачуваною медичною практикою – ні. Саме тому запропоновані доповнення пропонуємо редагувати й залишити такий зміст частини 1 статті 66 Закону України «Про Національну поліцію»: «Поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім викладацької, наукової і творчої діяльності, інструкторської та суддівської практики зі спорту».

Висновки. Аналіз нормативно-правових засад і практичної діяльності поліцейських дає змогу говорити про динамічність процесу проходження служби в поліції, про постійний розвиток напрямів удосконалення поліцейської діяльності відповідно до світових стандартів. Позитивним, на наш погляд, видається прагнення нормотворців до оновлення правових засад діяльності Національної поліції та удосконалення механізмів реалізації покладених на поліцейських завдань і функцій. Подальші наукові дослідження, на наш погляд, мають стосуватися розвитку внутрішньої діяльності Національної поліції шляхом комбінації зарубіжного досвіду правоохоронних органів і традицій вітчизняного правозастосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про опрацювання проекту акта : Лист Голови Національної поліції України від 17.09.2021 № 11417/01/26-2021.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 20.11.2021).
3. Кравченко І.С. Правові засади реалізації кадрової політики Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 1. С. 68–72. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3734/1/16%20%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 20.11.2021).
4. Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Національній гвардії України: Наказ МВС України від 24.03.2016 № 205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0557-16#Text> (дата звернення: 20.11.2021)
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.11.2021).
6. Служение капеллана в США. Полицейский священник. URL: <https://www.invictory.org/articles/society/7538-sluzhenie-kapellana-v-ssha-politsejskij-svyashhennik> (дата звернення: 20.11.2021).
7. Реформа системи органів внутрішніх справ: аналіз державних рішень. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/17_11_reforma_mvs_s.pdf (дата звернення: 20.11.2021).
8. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : Наказ МВС України від 06.02.2019 № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text> (дата звернення: 20.11.2021).
9. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 20.11.2021).